

Tillämpning av taxesystem gällande avgifter inom vård och omsorg enligt hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen samt mat enligt kommunallagen

VON 2024/2518

SN 2024/0701

Riktlinjen är antagen av vård- och omsorgsnämnden och socialnämnden den 11 juni 2025.
Riktlinjen träder i kraft den 1 juli 2025.

Dokumentet ersätter tidigare riktlinjer eller andra styrande dokument som rör tillämpningen av taxesystem gällande avgifter inom vård och omsorg enligt hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen samt mat enligt kommunallagen.

Riktlinjen reglerar tillämpning av *Taxesystem gällande avgifter för insatser enligt socialtjänstlagen för äldre personer och personer med funktionsnedsättning, avgifter för kommunal hälso- och sjukvård enligt hälso- och sjukvårdslagen samt avgifter för mat enligt kommunallagen (KS 2025/0590-7).*

Riktlinjen tydliggör lagstiftning och förklarar ord och begrepp samt beskriver på vilka grunder kommunen kan ta ut egenavgifter av enskilda. Det ska leda till en enhetlig och likvärdig hantering inom hela kommunen. Riktlinjerna är i första hand ett stöd för medarbetare som arbetar med information om avgifter, debitering och fakturering.

Innehållsförteckning

Riktlinje	1
1. Inledning	5
1.1 Syftet med riktlinjen.....	5
1.2 Bakgrund.....	5
2. Allmänt.....	6
2.1 Rätten att ta ut avgifter inom vård och omsorg.....	6
2.1.1 Avgifter i samband med insatser enligt SoL och HSL.....	6
2.1.2 Avgifter enligt kommunallagen (KL).....	6
2.2 Huvudprinciper i taxesystemet.....	6
2.2.1 Vård- och omsorgsnämndens och socialnämndens årliga fastställande av avgifter och priser.....	7
2.2.2 Högkostnadsskydd.....	7
2.2.3 Avgiftsutrymme.....	7
2.2.4 Inget eller negativt avgiftsutrymme.....	8
3. Avgifter och ersättningar som ingår i taxesystemet.....	8
3.1 Avgifter inom högkostnadsskyddet.....	8
3.2 Avgifter utanför högkostnadsskyddet.....	9
3.3 Avgiftsfria insatser.....	9
4. Underlag vid avgiftsberäkning.....	9
4.1 Inkomstbegreppet.....	9
4.1.1 Inkomstslag.....	10
4.1.2 Inkomst av tjänst.....	10
4.1.3 Vissa skattefria ersättningar.....	10
4.1.4 Inkomst av näringsverksamhet.....	11
4.1.5 Inkomst av kapital.....	11
4.1.6 Bostadstillägg och bostadsbidrag.....	11
4.1.7 Skatteberäkning.....	11
4.2 Inkomstberäkning makar, registrerade partners och sammanboende ...	12
4.3 Barns inkomster.....	12
4.4 Uppgiftsinsamling.....	12
4.4.1 Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten.....	13
4.4.2 Statistiska centralbyrån (SCB).....	13
4.4.3 Skatteverket.....	13
4.4.4 Uppgifter genom den enskilde.....	14
5. Boendekostnader.....	14
5.1 Beräkning av boendekostnad.....	14
5.1.1 Hyrd bostad i ordinärt eller särskilt boende.....	15
5.1.2 Bostad med andrahandskontrakt.....	15
5.1.3 Bostadsrätt.....	15
5.1.4 Eget enfamiljshus.....	15
5.1.5 Eget två/flerfamiljshus.....	16
5.1.6 Eget småhus på lantbruksenhet.....	16
5.1.7 Arrenderat småhus på lantbruksenhet.....	16
5.1.8 Andelshus eller egen flerfamiljfastighet.....	16
5.1.9 Delad bostad.....	16
5.1.10 Fri bostad och övriga boendeformer.....	16
5.2 Dubbla boendekostnader.....	17

5.2.1 Nedsättning av hyra vid dubbla boendekostnader (SoL)	17
6. Förbehållsbelopp	18
6.1 Syfte med förbehållsbelopp	18
6.2 Minimibelopp	18
6.2.1 Minimibelopp för ensamstående personer	18
6.2.2 Minimibelopp för sammanboende personer	19
6.3 Höjning av minimibeloppet	19
6.3.1 Allmänt om höjning av minimibelopp	19
6.3.2 Höjning av minimibelopp på grund av biståndsbeslutad mat	19
6.3.3 Höjning av minimibelopp för hushåll med barn och unga	20
6.3.4 Kostnader som inte ingår i normala levnadskostnader	20
6.4 Sänkning av minimibeloppet	20
7 Avgifter i ordinärt boende	21
7.1 Fastställande av avgift för hemtjänst	21
7.2 Hälso- och sjukvårdsavgifter i ordinärt boende	22
7.3 Trygghetslarm	22
7.4 Biståndsbedömd dagverksamhet	22
7.5 Matdistribution	22
7.6 Avgift för insatsen "mat på träffpunkt"	23
8. Avgifter och kostnader i särskilt boende för äldre personer, inklusive korttidsboende och bostad med särskild service (SoL)	23
8.1 Särskilt boende för äldre personer	23
8.1.1 Avgift	23
8.1.2 Måltider särskilt boende för äldre personer enligt 5 kap. 5 § SoL	23
8.1.3 Tillfällig reducering av matavgift	23
8.1.4 Medboende	24
8.2 Korttidsboende enligt 8 kap. 4 § SoL och 8 kap. 11 § SoL	24
8.2.1 Avgift	24
8.2.2. Måltider korttidsboende	25
9. Övriga avgifter och priser	25
9.1 Mat träffpunkt och daglig verksamhet (SoL)	25
10. Övriga bestämmelser	25
10.1 Handläggning	25
10.2 Beräkning av avgift	25
10.3 Avgiftsbeslut	25
10.4 Ändring av avgiftsbeslut	26
10.5 Överklagande av avgiftsbeslut	26
10.6 Reducering av avgift för insats enligt SoL	27
10.6.1 För den som har pågående insats särskilt boende för äldre personer, bostad med särskild service och korttidsboende reduceras avgiften vid tillfälligt uppehåll enligt följande regler.	27
10.6.2 För den som har pågående insats med trygghetslarm	27
10.7 Debiteringsrutiner	27
10.7.1 Ordinärt boende (SoL)	27
10.7.2 Särskilt boende (SoL)	27
10.7.2.1 Medboende – Särskilt boende (SoL)	28
10.8 Rättelse av avgifter	28
10.8.1 Retroaktiv debitering	28
10.8.2 Återbetalning av avgift	28
10.9 Avgifterna upphör	28

1. Inledning

1.1 Syftet med riktlinjen

Riktlinjen reglerar tillämpning av *Taxesystem gällande avgifter för insatser enligt socialtjänstlagen för äldre personer och personer med funktionsnedsättning, avgifter för kommunal hälso- och sjukvård enligt hälso- och sjukvårdslagen samt avgifter för mat enligt kommunallagen (KS 2025/0590-7)*.

Riktlinjen vänder sig till dig som ger information om taxor och avgifter, fattar beslut om avgifter för den enskilde, lämnar underlag till den enskildes faktura samt fakturerar den enskilde eller vårdnadshavare med mera. Det vill säga i huvudsak till medarbetare och chefer på myndighetsutövningen, debiteringen och systemförvaltningen samt kommunala utförarenheter tillhörande vård- och omsorgsnämnden eller socialnämnden. Riktlinjen gäller även utförarenheter i privat regi som driver verksamhet eller tar emot enskilda personer på vård- och omsorgsnämndens eller socialnämndens uppdrag

I dokumentet redovisas tillämpning av lagstiftning kring kommunens rätt att ta ut avgifter för vård, omsorg och socialt stöd enligt socialtjänstlagen (2025:400), SoL, och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL.

Syftet är att beskriva på vilka grunder kommunen tar ut egenavgifter av enskilda. Riktlinjen ska leda till ett enhetligt synsätt och en likvärdig hantering vid handläggning av avgifter inom kommunen. I varje enskilt ärende tas alltid ett individuellt avgiftsbeslut.

Riktlinjen reglerar även möjligheten att få reducerad hyra i särskilt boende för äldre och bostad med särskild service enligt SoL i samband med inflyttning, om den enskilde har kvar sin tidigare bostad och därmed har dubbla boendekostnader.

Utifrån riktlinjen kan rutiner för handläggning och administrativ hantering av avgifter tas fram.

1.2 Bakgrund

Riktlinjen gäller från och med den 1 januari 2025 och utgår från nedanstående beslut i kommunfullmäktige om taxor och övriga avgifter som berör vård och omsorg i Norrköpings kommun.

- Taxesystem avseende avgifter för insatser enligt socialtjänstlagen för äldre personer och personer med funktionsnedsättning, avgifter för kommunal hälso- och sjukvård enligt hälso- och sjukvårdslagen samt avgifter för mat enligt kommunallagen (KS 2025/0590-7).

2. Allmänt

2.1 Rätten att ta ut avgifter inom vård och omsorg

Kommunens taxesystem och riktlinjen styrs av flera lagar och förordningar, till exempel

- socialtjänstlag (2025:400), SoL
- hälso- och sjukvårdslag (2017:30), HSL
- kommunallag (2017:725), KL
- Föräldrabalken (1949:381), FB
- Socialförsäkringsbalken (2010:110), SFB
- inkomstskattelag (1999:1229)
- förvaltningslag (2017:900)
- offentlighets- och sekretesslag (2009:400)
- socialtjänstförordning (2025:468), SoF.

2.1.1. Avgifter i samband med insatser enligt SoL och HSL

Kommunens möjlighet att ta ut avgifter för insatser regleras i 32 kap. 1 §, 4–10 §§ SoL och 17 kap. 1 § HSL. Där framgår bland annat att avgifterna får differentieras med hänsyn till den enskildes ekonomiska förhållanden, att den enskilde ska få behålla tillräckliga medel för sina personliga behov och andra normala levnadskostnader och den högsta avgift som kommunen får ta ut för dessa insatser (högkostnadsskydd).

2.1.2 Avgifter enligt kommunallagen (KL)

Matpriser som den enskilde ska betala fastställs inte i SoL, utan här gäller bestämmelser i KL om att priserna inte får vara högre än kommunens självkostnad.¹

Även avgifter för hjälpmedel och kringkostnader som flytt av hjälpmedel samt avgift för transport av avlidna till bårhus är avgifter enligt KL och omfattas därför inte av det kommunala högkostnadsskyddet.

2.2 Huvudprinciper i taxesystemet

En utgångspunkt i avgiftssystemet är att de samlade avgifterna för hemtjänst och dagverksamhet i ordinärt och särskilt boende samt i bostad med särskild service (SoL), tillsammans med exempelvis, hemsjukvård inte får uppgå till ett så stort belopp att den enskilde inte har kvar tillräckliga medel för sina personliga behov och andra normala levnadskostnader, ett så kallat förbehållsbelopp.

Norrköpings kommun beräknar taxans förbehållsbelopp enligt de minimibelopp som anges i 32 kap. 8 § SoL. För ensamstående respektive sammanboende som är 65 år eller äldre beräknas förbehållsbeloppet till ett belopp som är 30 procent högre än minimibeloppet i lag. För ensamstående respektive sammanboende som är 64 år eller yngre beräknas förbehållsbeloppet till ett belopp som är 40 procent högre än minimibeloppet i lag.

¹ Enligt 8 kap. 3 c § KL får en kommun inte ta ut högre avgifter än som svarar mot kostnaderna för de tjänster

eller nyttigheter som kommunen tillhandahåller (självkostnaden).

En annan utgångspunkt är att den enskilde ska betala för sina insatser i enlighet med Norrköpings kommuns taxesytem oavsett om insatserna verkställs av en kommunal eller privat utförare och oavsett om insatserna verkställs i Norrköping eller på annan ort.

I en del insatser enligt SoL ingår viss fritidsverksamhet och eller vissa kulturella aktiviteter. Den enskilde betalar då ingen särskild avgift för detta utan aktiviteterna ingår i avgiften som den enskilde betalar för, som till exempel för insatsen särskilt boende. När verksamheten arrangerar aktiviteter som riktar sig till alla som vill står verksamheten också för kostnaderna för aktiviteten. När den enskilde själv tagit initiativ till aktiviteten står den enskilde själv för sina kostnader för aktiviteten. I övrigt betalar den enskilde själv med egna medel för de fritidsaktiviteter och kulturella aktiviteter som hen deltar i.²

2.2.1 Vård- och omsorgsnämndens och socialnämndens årliga fastställande av avgifter och priser

När nytt prisbasbelopp är fastställt av regeringen fastställer vård- och omsorgsnämnden och socialnämnden vid årets slut vilka avgifter och priser som gäller för nästkommande år.

Årlig uppräknig av avgifter för insatser enligt SoL och HSL sker i enlighet med respektive taxa per den 1 januari varje år. Avgifter kan avrundas till närmaste hela kronor.

Årlig uppräknig av matpriser sker enligt KL i enlighet med taxan per den 1 januari varje år. Priser kan avrundas till närmaste hela kronor.

Avgift för matdistribution utgår från portionspriset för kyld mat till brukare i ordinärt boende. Avgiften baseras på avtal med aktuell leverantör av kyld mat. Priset räknas upp årligen per den 1 april.

2.2.2 Högkostnadsskydd

Norrköpings kommun tillämpar den bestämmelse i SoL³ som avser högkostnadsskydd.⁴ Avgiften för hemtjänst i ordinärt och särskilt boende och dagverksamhet samt kommunal hälso- och sjukvård får uppgå per månad maximalt till en tolfedel av 0,5392 gånger prisbasbeloppet, som årligen fastställs av regeringen.⁵

Avgiftstaket gäller för varje brukare och eller patient för sig, vilket även innefattar makar, registrerade partners och sammanboende oavsett om båda eller en av parterna har en biståndsbedömd insats.

2.2.3 Avgiftsutrymme

Kommunen ska alltid göra en beräkning av den enskildes avgiftsutrymme. En förutsättning för att avgöra hur stor del av den enskildes inkomster (avgiftsunderlag) som är disponibelt för avgiftsuttag är att kommunen först har fastställt den enskildes förbehållsbelopp. Reglerna för avgiftsunderlag anger vilka inkomster som ska ingå samt hur dessa beräknas. Vidare anger

² Riktlinjer för utredning, beslut och utförande enligt socialtjänstlagen, SoL (VON 2024/1335).

³ Enligt 32 kap. 6 § SoL.

⁴ Högkostnadsskyddet benämns ibland som "maxtaxa".

⁵ Socialstyrelsens årliga meddelandeblad för "Uppgifter för beräkning av avgifter inom äldre- och funktionshinderomsorgen".

reglerna för förbehållsbelopp att avgifter inte får uppgå till ett så stort belopp att den enskilde inte förbehålls tillräckliga medel av sitt avgiftsunderlag för sina personliga behov.

Avgiftsutrymmet utgör ett högkostnadsskydd för den enskilde och de sammanlagda avgifterna får inte överstiga detta belopp och inte heller avgiftstaket (högkostnadsskydd). I de fall de sammanlagda avgifterna är högre än avgiftsutrymmet måste därför reducering av avgifterna ske ned till detta belopp.

Beräkning av den enskildes avgiftsutrymme görs på följande sätt

+ Bruttoinkomster inklusive bostadstillägg eller liknande

- skatter som ingår i inkomstbegreppet⁶

- faktisk boendekostnad

- minimibelopp

= disponibelt avgiftsutrymme

Om det disponibla avgiftsutrymmet inte är tillräckligt ska den enskilde uppmanas att ansöka om bostadstillägg/äldreförsörjningsstöd hos Pensionsmyndigheten eller bostadsbidrag hos Försäkringskassan.

2.2.4 Inget eller negativt avgiftsutrymme

Om det disponibla avgiftsutrymmet blir noll eller negativt tas ingen avgift ut för insatser inom ramen för högkostnadsskyddet. Vid negativt avgiftsutrymme reduceras även avgifterna för mat, dock som mest ner till Konsumentverkets årligen framräknade normalkostnad för livsmedel.⁷

3. Avgifter och ersättningar som ingår i taxesytemet

3.1. Avgifter inom högkostnadsskyddet

Avgifter⁸ som ska räknas samman inom högkostnadsskyddet och jämföras med den enskildes avgiftsutrymme är:

- hemtjänstinsatser⁹ (både i ordinärt och särskilt boende)
- trygghetslarm
- hemsjukvård

⁶ Kommunal och statlig inkomstskatt samt skatt på inkomst av kapital.

⁷ 32 kap. 9 § SoL, 2 kap. 3 § KL och punkt 5 i taxan

⁸ Enligt 32 kap. 6 § SoL

⁹ Här ingår service- och omvårdnadsinsatser, inköp, beställning av mat, tillsyn via telefonservice och digital tillsyn, ledsagning respektive avlösning i hemmet som inte är avgiftsbefriad.

- avlösning i hemmet som inte är avgiftsfri i enlighet med ”Riktlinje för utredning, beslut och utförande enligt socialtjänstlagen”.¹⁰

3.2. Avgifter utanför högkostnadsskyddet

Följande avgifter ingår inte i högkostnadsskyddet:

- mat (portionspriset för kyld mat till brukare i ordinärt boende, helpensionspriset för mat i särskilt boende och bostad med särskild service, matpris per dygn korttidsboende, matpris hel- eller halvdag för biståndsbedömd dagverksamhet, matpris för deltagare i daglig verksamhet enligt SoL och besökare på träffpunkter).¹¹
- hjälpmedel
- transport till bårhus.

3.3 Avgiftsfria insatser

Följande insatser är avgiftsfria:

- boendestöd
- avlösning i hemmet som är avgiftsfri i enlighet med ”Riktlinje för utredning, beslut och utförande enligt socialtjänstlagen”.¹²
- dagverksamhet¹³ (äldre personer, yngre personer med demenssjukdom och socialpsykiatri)
- ledsagning till och från dagverksamhet och träffpunkt
- leverans av kyld mat för personer som inte har andra insatser enligt SoL.

4. Underlag vid avgiftsberäkning

För ytterligare vägledning angående beräkning av olika inkomstslag, utöver vad som framgår i denna riktlinje, hänvisas till Pensionsmyndighetens ”Vägledning Bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd”. Den senaste versionen av vägledningen finns på pensionsmyndigheten.se.

4.1 Inkomstbegreppet

Inkomsterna ska beräknas med utgångspunkt i det skatterättsliga inkomstbegreppet. Beräkningen ska ske med tillämpning av 102 kap. 29 § 1–3 och 5 Socialförsäkringsbalken (2010:110), SFB, som rör bostadstillägg. Reglerna innebär att det uppskattade överskottet efter avdrag för preliminär skatt i inkomstslaget tjänst och näringsverksamhet kommer att ligga till grund för beräkning av avgiftsunderlaget. Till det läggs överskottet i inkomstslaget kapital, beräknat till den faktiska nettoinkomsten den 31 december året innan det år som den insats som avgiften utgör betalning för hänför sig till.

Dessutom ska det särskilda bostadstillägget enligt 102 kap. 26 § SFB räknas som inkomst. Detsamma gäller om den enskilde uppbär bostadsbidrag enligt 96–98 kap. SFB eller

¹⁰ Framgår av vård- och omsorgsnämndens riktlinjer för SoL, (VON 2024/1335).

¹¹ Vid negativt avgiftsutrymme reduceras avgift för mat i särskilt boende och korttidsvistelse.

¹² Framgår av vård- och omsorgsnämndens riktlinjer för SoL, (VON 2024/1335).

¹³ Avgift för mat tillkommer, se 3.2.

boendetillägg enligt 103 a–103 e kap. SFB. Dessa inkomster påverkar avgiftsunderlaget bara om den enskilde faktiskt uppbär dem.

Förmögenhet enligt 102 kap. 10, 11, 12 och 13 §§ SFB ska inte påverka avgiftsunderlagets storlek.

Avgiftsunderlaget utgörs alltså av nettoinkomster enligt 102 kap. 7 § 1–3, 5 SFB samt bostadstillägg, särskilt bostadstillägg och bostadsbidrag.

För att kunna fastställa den enskildes avgift behöver en utredning göras av den enskildes inkomster. Utgångspunkt för utredningen är inhämtade inkomstuppgifter från Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket samt uppgifter den enskilde lämnat i sin inkomstanmälan.

Den inkomst som ska ligga till grund förberäkningen ska vara den uppskattade inkomsten för den närmaste tiden, normalt för kommande tolv månader. Den enskildes aktuella bruttoinkomster läggs samman till en årsinkomst varefter skatter avräknas (=nettoinkomst). Årsinkomsten ska beräknas med utgångspunkt i den månad då den enskilde ska börja betala avgift. Årsinkomsten ska sedan räknas om till en månadsinkomst, som utgör avgiftsunderlaget.

4.1.1 Inkomstslag

Förvärvsinkomster beräknas utifrån vad som gäller i inkomstskattelagen för posterna tjänst respektive näringsverksamhet.¹⁴

4.1.2 Inkomst av tjänst

Till inkomster avseende tjänst¹⁵ räknas exempelvis följande:

- inkomst minus utgift¹⁶ av tjänst till exempel lön, arvoden, sjukpenning, vissa förmåner som exempelvis bostad eller kost och andra skattepliktiga ersättningar
- pension
- livränta (vanligen del av)
- vårdbidrag.¹⁷

4.1.3 Vissa skattefria ersättningar

Tillägg ska göras för vissa skattefria¹⁸ ersättningar och inkomster, till exempel:

- stipendier till den del de överstiger 3000 kr

¹⁴ Enligt 10 kap. 16 § och 14 kap. 21 § inkomstskattelagen.

¹⁵ 11 kap. inkomstskattelagen.

¹⁶ Utgift för att förvärva och bibehålla inkomster som ska dras av som kostnader (om inte annat anges i kap. 9, 12 eller 60 i inkomstskattelagen)

¹⁷ Endast den del som är skattepliktig för inkomst av tjänst; den del som utgör ersättning för merutgifter räknas inte som inkomst.

Den 1 januari 2019 infördes två nya socialförsäkringsförmåner: merkostnadsersättning vid

funktionsnedsättning hos barn och vuxna och omvårdnadsbidrag vid funktionsnedsättning hos barn. Socialförsäkringsförmånerna handikappersättning och vårdbidrag kommer succesivt ersättas av merkostnadsersättning och omvårdnadsbidrag

¹⁸ Till exempel handikappersättning, assistansersättning samt ersättningar som inte ingår i inkomstbegreppet i inkomstberäkningar för bostadstillägget.

- studiemedel i form av studiebidrag
- avtalsgruppförsäkringar (AGS-ersättningar) som tecknats före 1991
- alla utländska inkomster, pensioner och andra ersättningar som beskattas i Sverige eller i utlandet eller skattefria sådana
- barnbidrag.

4.1.4 Inkomst av näringsverksamhet

Med näringsverksamhet avses förvärvsverksamhet som bedrivs yrkesmässigt, varaktigt och i vinstsyfte. Inkomst av näringsverksamhet beräknas enligt inkomstskattelagen.¹⁹ Oavsett om näringsverksamheten bedrivs aktivt eller passivt ska överskott av verksamheten räknas med i inkomsten.

4.1.5 Inkomst av kapital

Vid fastställande av inkomst av kapital beräknas ett så kallat ”överskott i inkomstslaget kapital”. De uppgifter som används är de som ligger till grund för Skatteverkets beslut om slutlig skatt för senast möjliga beskattningsår, och som har fattats närmast före den första månad som avgiftsberäkningen avser.²⁰

Den enskilde ska på begäran lämna in en kopia på sin senaste deklARATION (inklusive den del som avser ”Specifikation till inkomstdeklARATION”).

4.1.6 Bostadstillägg och bostadsbidrag

Bostadstillägg och särskilt bostadstillägg samt bostadsbidrag som ingår i inkomstbegreppet²¹:

- statligt bostadstillägg till pensionärer (BTP)
- bostadstillägg till personer med sjukersättning och personer med aktivitetsersättning
- särskilt bostadstillägg till pensionärer (med låg inkomst) (SBTP)
- bostadsbidrag till barnfamiljer
- boendetillägg.

Personer som bedöms vara berättigade till bostadstillägg eller bostadsbidrag ska uppmanas att söka detta. En uppskattning av vad personen skulle kunna få i bostadstillägg eller bostadsbidrag kan inte göras av avgiftshandläggare, då kommunen inte har rätt att göra en så kallad förmögenhetsberäkning.

4.1.7 Skatteberäkning

En skatteberäkning görs med statlig och kommunal inkomstskatt samt skatt på kapitalinkomster enligt gällande regler för slutlig skatteberäkning.

Från och med år 2017 upphörde församlingstillhörighet att vara ett folkbokföringsbegrepp och uppgiften finns därmed inte med i den information som kommunen kan få från Skatteverket. Om den enskilde är medlem i Svenska kyrkan, eller i vissa andra trossamfund, tas kyrkoavgift och avgift till andra trossamfund ut genom preliminärskatt. I Norrköpings

¹⁹ 14 kap. 21 § inkomstskattelagen

²⁰ Enligt 102 kap. 7 § p 3 SFB.

²¹ Enligt 32 kap. 5 § SoL.

kommun görs detta genom att en enhetlig kyrkoavgift läggs in i avgiftssystemet i samband med alla avgiftsberäkningar som genomförs.²²

Fastighetsavgift för permanentbostad räknas som bostadskostnad.²³ Fastighetsavgift eller fastighetsskatt för annan fastighet, till exempel fritidsbostad avräknas inte från inkomstunderlaget.

Skatt på beviljat uppskov på kapitalvinst från försäljning av villa/bostadsrätt²⁴ ingår under rubrik "Statlig skatt på kapitalinkomst" i deklarationen. Detta betyder att hänsyn redan tagits till denna skatt och den ska därför inte tas upp på annat sätt vid beräkning av avgift.

4.2 Inkomstberäkning makar, registrerade partners och sammanboende

Då den ene av makar, registrerade partners eller sammanboende har hemtjänstinsatser eller hemsjukvård, ska kommunen enligt 32 kap. 7 § SoL försäkra sig om att brukarens make, registrerade partner eller sammanboende inte drabbas av en oskäligt försämrad ekonomisk situation genom att den andre garanteras en skälig levnadsnivå på samma sätt som sker vid en avgiftsberäkning enligt 32 kap. 5 § SoL.

Mellan makar och registrerade partners föreligger en inbördes underhållsskyldighet. För dessa ska därför bådas inkomster (inklusive bostadstillägg) läggas ihop och sedan halveras, så att varje make eller registrerad partner anses ha halva den gemensamma inkomsten. Var och en debiteras avgift efter det bistånd som beviljats. För makar och registrerade partners gäller detta även om de bor på olika adresser, till exempel om den ena parten har flyttat till särskilt boende.

Undantag ska göras när den ena maken/partnern flyttar till särskilt boende och det är mest förmånligt för någon av parterna att räknas som ensamboende.

Sammanboende (enligt sambolagen) är inte underhållsskyldiga mot varandra. Någon motsvarande fördelning, som beskrivs ovan, ska därmed inte göras för dem.

4.3 Barns inkomster

Barns inkomster ska inte räknas med i avgiftsunderlaget, men för ungdomar som fyllt 18 år ska avgiftsberäkning för SoL-insatser göras på samma sätt som för vuxna.

4.4 Uppgiftsinsamling

Avgiftsunderlaget grundas på aktuella inkomstuppgifter och uppgifter om boendekostnader. Uppgiftsinsamlingen görs när den enskilde får en insats för första gången, vid en årlig omräkning och vid andra förändringar, till exempel ändrat civilstånd. För att underlätta uppgiftsinsamlingen kan uppgifter inhämtas från de myndigheter där så är möjligt och lämpligt. Övriga uppgifter inhämtas direkt från den enskilde genom en inkomstsblankett.

²² Kyrkoavgiften följer Skatteverkets högsta årliga procentsats för kyrkoavgift.

²³ Se 4 kap. "Boendet och bostadskostnaden" i Pensionsmyndighetens vägledning *Bostadstillägg och äldreomsorgsstöd* (2010:5 version 13)

²⁴ 30 procent på 1,67 procent av uppskovsbeloppet enligt Skatteverket.

Om den enskilde avstår från att lämna uppgifter om inkomst och kostnader görs ingen prövning av avgiftsutrymme, utan avgiften fastställs till högkostnadsskyddets nivå.

Uppgifter till avgiftsberäkningen hämtas enligt nedan. Ytterligare uppgifter kan tillkomma.

4.4.1 Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten

Ålderspension:

- premiepension
- tilläggspension
- inkomstpension
- garantipension
- arbetskadeliivränta
- sjuk- och aktivitetsersättning
- bostadsbidrag
- bostadstillägg för personer med aktivitetsersättning och sjukersättning
- äldreförsörjningsstöd
- statligt bostadstillägg för pensionärer (BTP)
- särskilt bostadstillägg för pensionärer (SBTP).

Efterlevandepension:

- änkepension
- omställningspension
- arbetsskade- och yrkesskadeliivräntor.

Merkostnadsersättning (tidigare handikappersättning)²⁵ räknas inte som pension.

4.4.2 Statistiska centralbyrån (SCB)

Uppgifter om skatter och avgifter:

- kommunalskatt
- regionskatt
- begravningsavgift (olika för olika församlingar).

4.4.3 Skatteverket

Uppgifter om skatt och kapital:

- statlig skatt
- överskott av kapital.

²⁵ Den 1 januari 2019 infördes två nya socialförsäkringsförmåner: merkostnadsersättning vid funktionsnedsättning hos barn och vuxna och omvårdnadsbidrag vid funktionsnedsättning hos barn.

Socialförsäkringsförmånerna handikappersättning och vårdbidrag kommer succesivt ersättas av merkostnadsersättning och omvårdnadsbidrag.

4.4.4 Uppgifter genom den enskilde

- tjänstepension
- privat pension
- utländska inkomster, pensioner och ersättningar
- rehabiliteringsersättning
- föräldrapenning
- arbetslöshetsersättning/aktivitetsstöd
- inkomst av näringsverksamhet
- stipendier
- studiebidrag
- inkomst av kapital; räntor, utdelningar med mera (föregående år)
- boendekostnad och andra uppgifter om bostaden
- antal barn den enskilde är vårdnadshavare för samt födelseår för barn.

Särskild uppgiftsblankett med information om kommunens taxsystem lämnas till den enskilde eller dennes företrädare (god man, förvaltare, närstående).

Om den enskilde har invändningar mot avgiftsbeslutet finns möjlighet att lämna in nya verifierade uppgifter för ny bedömning och beslut. Avgiftsbeslutet kan överklagas genom förvaltningsbesvär.²⁶

I samband med den första avgiftsberäkningen och på begäran från kommunen, ska den enskilde bifoga den senaste inkomstdeklarationen (inklusive ”Specifikation till inkomstdeklaration”).

5. Boendekostnader

5.1 Beräkning av boendekostnad

Boendekostnaden är en del av den enskildes förbehållsbelopp och har stor betydelse för den enskildes avgift. Vid avgiftsberäkningen ska den enskildes boendekostnad i permanent bostad ingå i det totala förbehållsbeloppet och avräknas från nettoinkomsten.

Beräkning av boendekostnad ska göras med stöd av Pensionsmyndighetens vägledning för bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd.

Den grundläggande principen är att de verkliga kostnaderna ska användas vid fastställande av boendekostnad. Vid beräkningen ska därför tas hänsyn till den enskildes uppgifter om de faktiska boendekostnaderna, vilka ska styrkas med verifierade uppgifter.²⁷

För makar, registrerade partners samt sammanboende ska boendekostnaden för var och en av dem utgöra hälften av den framräknade faktiska boendekostnaden. Bor man tillsammans med andra vuxna personer ska boendekostnaden fördelas lika bland hushållets myndiga personer.

²⁶ 35 kap. 9 § 9 SoL

²⁷ RÅ 2008:28.

För makar som inte bor tillsammans i ordinärt boende ska boendekostnad räknas var för sig. Detsamma gäller för eventuellt bostadsstöd (till exempel bostadstillägg) som då räknas som inkomst för var och en för sig.

Handlingar kan krävas som styrker faktisk hyreskostnad, till exempel vid privata hyresöverenskommelser och avtal.

5.1.1 Hyrd bostad i ordinärt eller särskilt boende

För den som bor i hyrd bostad är boendekostnaden hyran. Boendekostnaden i hyrd bostad ska vara lika med hyran inklusive värme och obligatoriska avgifter, till exempel drift, sophämtning, vatten med mera. Ingår hushållsel i hyran dras denna kostnad ifrån. Elkostnaden beräknas enligt Pensionsmyndighetens schablon.

För hyrd bostad räknas den boyta som är angiven i hyreskontraktet. Om uppgift saknas ska sökanden på annat sätt visa den uppgivna boytan, exempelvis genom en ritning.

Olika sorters avgifter kan ingå i hyran. Dessa avgifter får räknas med i bostadskostnaden om de framgår av hyres- eller avgiftsavi och har anknytning till bostaden och boendet.²⁸ Däremot får inte kostnader för vård och omsorg och andra privata levnadskostnader räknas med som bostadskostnad.

De personer som har beslut om särskilt boende för äldre personer enligt 8 kap. 4 § SoL eller bostad med särskild service enligt 8 kap. 11 § SoL betalar hyra för bostaden. Boendekostnaden i särskilt boende utgörs av hyra enligt hyresavtal.

5.1.2 Bostad med andrahandskontrakt

Boendekostnad räknas på samma sätt som för hyrd bostad.

5.1.3 Bostadsrätt

För den som bor i bostadsrätt räknas följande med i boendekostnaden

- månadsavgift
- inte avdragsgill räntekostnad på lån för bostaden, det vill säga 70 procent av hela räntekostnaden.

I övrigt räknas boendekostnaden på samma sätt som för hyrd bostad.

5.1.4 Eget enfamiljshus

För den som bor i enfamiljshus räknas följande med i boendekostnaden

- inte avdragsgill räntekostnad på lån för bostaden, det vill säga 70 procent av hela räntekostnaden
- driftskostnader (uppvärmningskostnader och övriga driftskostnader)
- villaförsäkring
- fastighetsavgift
- eventuell tomträttsavgift

²⁸ För mer utförlig vägledning om vilka avgifter som kan accepteras och om gällande rättspraxis, hänvisas

till Pensionsmyndighetens Vägledning, som årligen uppdateras.

- eventuell obligatorisk vägföreningsavgift.

När det gäller vad som kan inräknas i faktisk boendekostnad för den som bor i egen fastighet ska enligt rättspraxis dessutom godtas alla sådana löpande kostnader som normalt drabbar en fastighetsägare, inbegripet mindre reparationer och normalt underhåll av fastigheten samt vissa kostnader så att fastigheten kan hållas framkomlig. Som exempel kan nämnas ommålning eller service av en värmeanläggning. Den enskilde ska kunna styrka de faktiska kostnaderna.²⁹ Lagstiftarens utgångspunkt är att den enskilde ska kunna bo kvar i sin fastighet.

Fastighetskostnader som inte avser permanentbostaden ska inte räknas med, till exempel kostnader för fritidsbostad.

5.1.5 Eget två/flerfamiljshus

Bostadskostnaden ska räknas på samma sätt som vid enfamiljshus och därefter fördelas bostadskostnaden på respektive lägenhet.

5.1.6 Eget småhus på lantbruksenhet

Endast kostnader som rör bostadsbyggnaden inklusive tomtmark får tas med. Vid beräkning av boendekostnaden ska 70 procent av räntekostnaderna på lån som berör bostadsfastigheten tas med. Övriga driftkostnader som uppvärmning, vatten, avlopp, renhållning och el beräknas enligt Pensionsmyndighetens schabloner.

5.1.7 Arrenderat småhus på lantbruksenhet

Boendekostnaden ska vara

- arrendeavgiften för bostaden inklusive tomtmark
- uppvärmning och övriga driftkostnader enligt Pensionsmyndighetens schabloner.

5.1.8 Andelshus eller egen flerfamiljsfastighet

Boendekostnaden ska beräknas till det belopp som har fastställts som genomsnittskostnad för det antal vuxna och barn som bor i bostaden.

5.1.9 Delad bostad

När den enskilde delar bostad med någon och det inte finns någon, avtalad hyra mellan de som delar bostaden, fördelas bostadskostnaden lika bland hushållets myndiga personer.

Undantag finns om hyresförhållandet är mellan den enskilde och dennes barn eller förälder, förutsatt att båda parter bor i bostaden. Då gäller i stället reglerna om andelsberäkning, se 5.1.8.

5.1.10 Fri bostad och övriga boendeformer

Om den enskilde permanent har sin bostad i husvagn, husbil, villavagn, campingstuga, husbåt eller liknande, utgörs bostadskostnaden av den faktiska kostnaden för hyra för uppställningsplatsen, eventuell kostnad för hyra av bostaden samt uppvärmningskostnad.

²⁹ RÅ 2008:28.

Dessutom får 70 procent av räntekostnaden för lån till bostaden (egendomen) räknas med under förutsättning att bostaden lämnats som säkerhet för lånet. Om bostaden köpts på kredit där försäljningsavtalet har ett återtagandeförbehåll på bostaden får räntekostnad räknas med i bostadskostnaden.

5.2 Dubbla boendekostnader

Avsnittet gäller både för särskilt boende för äldre enligt SoL och för bostad med särskild service enligt SoL. Särskilt boende inkluderar, om inget annat anges, även bostad med särskild service i texten nedan.

Den enskilde ska enligt 32 kap. 8 § SoL³⁰ under en övergångsperiod efter flytt till särskilt boende för äldre personer eller bostad med särskild service (SoL), ha rätt att förbehålla sig medel för dubbla boendekostnader.

5.2.1 Nedsättning av hyra vid dubbla boendekostnader (SoL)

Nedsättning av hela eller delar av hyran på det särskilda boendet för äldre personer eller i bostad med särskild service enligt SoL kan enligt kommunens taxsystem göras under förutsättning att den enskilde inte har likvida medel eller realiserbara tillgångar som överstiger ett värde av två prisbasbelopp, och att den enskildes avgiftsutrymme inte räcker till att betala både vård- och omsorgsavgift och boendekostnad för den tidigare bostaden.

Ansökan om nedsättning av hela eller delar av hyran på det särskilda boendet för äldre personer eller i bostaden med särskild service (SoL) kan göras av den som

- bor ensam vid flytten till särskilt boende
- redan bor på särskilt boende och har fått beslut om medboende, det vill säga den dubbla boendekostnaden uppstår när maken, registrerade partner eller sammanboende flyttar till särskilt boende som medboende.

Den enskilde ska i samband med ansökan visa handlingar (till exempel deklARATION, uppgift om taxeringsvärde och lånehandlingar för bostadslån) som styrker att han eller hon inte har tillgångar på mer än två prisbasbelopp.

Ansökan om nedsättning av hyra ska vara inlämnad inom två månader efter tillträde till bostaden i det särskilda boendet. Om ansökan kommer in senare än två månader efter tillträde kan nedsättning av hyran beviljas för kommande hyror, inte retroaktivt.

Beslut om nedsättning av hyran i särskilt boende utgår från varje individs betalningsförmåga (avgiftsutrymme).

Beslutet om hyresnedsättningen ska gälla för den tid som behovet kvarstår – dock längst inflyttningmånaden samt ytterligare tre månader. Om flytten sker från bostadsrätt eller villa kan nedsättning av hyran i särskilt boende beviljas under förutsättning att det finns ett försäljningsuppdrag. Om flytten sker från hyresrätt kan nedsättning av hyran i särskilt boende beviljas under förutsättning att det tidigare hyreskontraktet har sagts upp. Den enskilde ska meddela vård- och omsorgskontoret när den dubbla hyreskostnaden upphör.

³⁰ Prop. 2000/01:149 s. 58

Den som har tillgångar men saknar likvida medel i avvaktan på försäljning av till exempel bostadsrätt eller villa kan beviljas uppskov med hela eller delar av hyran på det särskilda boendet till dess försäljningen är klar, dock längst under sex månader.

6. Förbehållsbelopp

6.1 Syfte med förbehållsbelopp

Syftet med förbehållsbelopp är att skydda den enskilde från alltför höga avgifter och att personen ska få behålla en lägsta nivå av egna medel, som ska räcka till nödvändiga och normala levnadskostnader. Den enskildes förbehållsbelopp uppgår till summan av den enskildes minimibelopp och dennes boendekostnad.³¹

6.2 Minimibelopp

Minimibeloppet är ett belopp som avser så kallade normalkostnader och inte den enskildes faktiska kostnader.³² I Norrköpings kommuns taxa framgår att kommunen tillämpar ett högre minimibelopp än vad som framgår av SoL.

Minimibeloppet ska täcka den enskildes levnadskostnader för posterna nedan, och som i huvudsak följer de belopp som årligen redovisas i Konsumentverkets referensvärden för levnadskostnader per månad.³³

- kostnader för mat, alla måltider
- kläder och skor
- fritid och lek
- mobiltelefon
- personlig hygien
- förbrukningsvaror
- hemutrustning
- medier
- hemförsäkring
- hushållsel
- resor
- öppen hälso- och sjukvård
- läkemedel.

6.2.1 Minimibelopp för ensamstående personer

Innan avgift debiteras ska den enskilde per månad garanteras medel för normala levnadsomkostnader med lägst 1,4 gånger en tolfedel av 1,4789 gånger prisbasbeloppet för ensamstående personer under 65 år, samt lägst 1,3 gånger en tolfedel av 1,4789 gånger prisbasbeloppet för ensamstående personer 65 år eller äldre (minimibelopp enligt 32 kap. 8 § SoL).

³¹ 32 kap. 8 § SoL

³² 32 kap. 8 § SoL

³³ Informationen om referensvärdena uppdateras årligen på Konsumentverkets webbplats.

6.2.2 Minimibelopp för sammanboende personer

Innan avgift debiteras ska var och en av sammanlevande makar, registrerade partners och sambor per månad garanteras medel för normala levnadsomkostnader med lägst 1,4 gånger en tolfedel av 1,2066 gånger prisbasbeloppet för personer under 65 år, samt lägst 1,3 gånger en tolfedel av 1,2066 gånger prisbasbeloppet för personer 65 år eller äldre (minimibelopp enligt 32 kap. 8 § SoL).

6.3 Höjning av minimibeloppet

6.3.1 Allmänt om höjning av minimibelopp

Kommunen kan i vissa situationer besluta om ett högre minimibelopp.³⁴ Höjningen ska krävas för att den enskilde ska leva ett normalt liv. Detta görs vid en individuell prövning av om den enskilde har ett varaktigt behov av ett inte oväsentligt högre belopp. Med varaktigt behov menas att kostnaden eller merkostnaden är regelbundet återkommande under större delen av året och att beloppet ska uppgå till minst 200 kronor per månad.

Följande poster är exempel på levnadsomkostnader som kan medföra beslut om höjning av minimibeloppet:

- fördyrad kost, till exempel på grund av att maten tillhandahålls via hemtjänsten i ordinärt boende, eller tillhandahålls i särskilt boende eller dagverksamhet
- familjesituationen för äldre personer och personer med funktionsnedsättning
- kostnader till följd av funktionsnedsättning, bland annat för rehabilitering eller habilitering inklusive resor till vårdgivare
- kostnad för god man eller förvaltare.

Enligt taxan kan beslut fattas om höjning av minimibeloppet när det föreligger varaktiga kostnader, som är större än differensen mellan de av Norrköpings kommun fastställda minimibeloppen och minimibeloppen enligt 32 kap. 8 § SoL.

Den enskilde ansöker om höjning av minimibeloppet. Behov, varaktighet och kostnader ska styrkas av den enskilde.

Undantag från ansökan gäller för biståndsbeslutad mat och när den enskilde är vårdnadshavare för barn, där behov av justeringar av minimibeloppet ska beaktas av debiteringshandläggaren. Beslut fattas i enlighet med fastställd delegationsordning för vård- och omsorgskontoret.

6.3.2 Höjning av minimibelopp på grund av biståndsbeslutad mat

Den enskilde har, när avgiftsutrymmet är otillräckligt, rätt till en höjning av minimibeloppet när det gäller biståndsbeslutad mat i kombination med hemtjänstinsatser i ordinärt boende, när mat tillhandahålls i särskilt boende eller bostad med särskild service, på korttidsplats samt i dagverksamhet.

³⁴ 32 kap. 9 § SoL

Denna höjning av minimibeloppet görs i samband med beräkningen av förbehållsbeloppet, och den enskilde behöver inte påtala behovet av höjning.

De enskilde ska som minst betala Konsumentverkets årligen beräknade råvarukostnad.³⁵

6.3.3 Höjning av minimibelopp för hushåll med barn och unga

För hushåll med barn och unga utgår tillägg till minimibeloppet med de belopp som beräknats för olika åldrar enligt riksnormen för försörjningsstöd.³⁶ Tillägg medges även för barn som fyllt 19 och till och med den månad barnet fyller 21 år, om den unge fortfarande går i skolan.³⁷

6.3.4 Kostnader som inte ingår i normala levnadskostnader

När den enskilde ansöker om höjning av minimibeloppet ska alltid en bedömning göras av vad som kan anses vara normala levnadskostnader.

Det finns kostnader som kan anses ligga utanför begreppet normala levnadskostnader och som inte kan beaktas vid en utredning om höjning av minimibeloppet så som:

- avsättningar till privat sparande
- kostnader i samband med underhållsavtal mellan makar³⁸
- merkostnader i samband med funktionsnedsättning, om det finns handikappersättning, merersättning eller motsvarande³⁹ som ska täcka kostnaden
- amortering på lån
- skulder, utmätning via Kronofogden.

6.4 Sänkning av minimibeloppet

Minimibeloppet får minskas i skälig omfattning om den enskilde inte har en kostnad för en sådan post som minimibeloppet ska täcka, på grund av att kostnaden ingår i avgiften (eller hyran) för hemtjänst, dagverksamhet, bostad i särskilt boende eller i bostad med särskild service (SoL).⁴⁰

I särskilt boende för äldre personer (kan även gälla för vissa bostäder med särskild service) tillhandahålls följande poster kostnadsfritt och avdrag ska göras från minimibeloppet:

- Förbrukningsvaror, 100 procent av Konsumentverkets årligen framräknande referensvärde: Sjukvårdsmaterial som inte är förskrivet på enskild person, tvättmedel,

³⁵ För aktuella siffror, se Socialstyrelsens senast utgivna Meddelandeblad Uppgifter för beräkning av avgifter inom äldre- och funktionshinderomsorgen.

³⁶ Socialstyrelsens riksnorm för försörjningsstöd.

³⁷ Underhållsskyldigheten upphör när barnet fyller 18 år. Går barnet i skolan efter denna tidpunkt, är föräldrarna underhållsskyldiga under den tid som skolgången pågår, dock längst intill dess att barnet fyller tjuugoett år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning. (7 kap. 1 § 2 st. FB).

³⁸ Privata avtal om underhåll mellan den enskilde och annan person, till exempel make/maka/registerad

partner/sammanboende skall inte medföra någon förändring av avgiftsberäkningen eller jämkning av avgifterna för den enskilde. Så kallade civilrättsliga avtal har ingen rättsverkan på kommunens lagbundna avgiftsregler.

³⁹ Den 1 januari 2019 infördes två nya socialförsäkringsförmåner: merkostnadsersättning vid funktionsnedsättning hos barn och vuxna och omvårdnadsbidrag vid funktionsnedsättning hos barn. Socialförsäkringsförmånerna handikappersättning och vårdbidrag kommer succesivt ersättas av merkostnadsersättning och omvårdnadsbidrag.

⁴⁰ 32 kap. 9 § SoL

sköljmedel, rengöringsmedel, tvättlappar, engångshaklappar, toalett- och hushållspapper, glödlampor och lysrör till fast armaturer i bostaden med mera.

- Hemutrustning, 40 procent av Konsumentverkets årligen framräknande referensvärde: Säng med madrass och kuddar, sängkläder och sänglinne samt handdukar erbjuds den enskilde kostnadsfritt på boendet.
- För hushållsel görs ett avdrag från minimibeloppet på 0,0706 gånger prisbasbeloppet delat med tolv.

Det belopp med vilket minimibeloppet ska minskas, räknas årligen fram med utgångspunkt från motsvarande kostnadsposter i Konsumentverkets referensvärden, och beslutas av vård- och omsorgsnämnden i samband med nämndens årliga omräkning av avgifter och priser. Avdragen ska baseras på minimibeloppen för en ensamstående person 65 år och äldre, oavsett ålder på den som bor i särskilt boende (eller i vissa fall i bostad med särskild service).

Medboende i särskilt boende för äldre, och som har hemtjänstinsatser, ska ha ett avdrag för hushållsel, eftersom hushållsel ingår i hyran.

För personer som bor i bostäder med särskild service enligt SoL ingår hushållsel. Alla som bor där ska ha ett avdrag på sitt minimibelopp för hushållsel. Undantag kan finnas utifrån beslut fattade av vård- och omsorgsnämnden eller socialnämnden, där avdrag ska göras även för posterna förbrukningsvaror och hemutrustning.

7 Avgifter i ordinärt boende

7.1 Fastställande av avgift för hemtjänst

Avgift för hemtjänstinsatser i ordinärt boende beräknas utifrån 0,0074 gånger prisbasbeloppet per timma utförd tid, dock högst upp till befintligt avgiftsutrymme samt inom ramen för högkostnadsskyddet.⁴¹

Kommunen tar ut avgifter för hemtjänst i form av service- och omvårdnadsinsatser, inköp, beställning av mat, tillsyn via telefonservice och digital tillsyn, ledsagning respektive avlösning i hemmet som inte är avgiftsbefriad.

Följande insatser och stöd är avgiftsfria:

- boendestöd
- avlösning i hemmet som är avgiftsfri i enlighet med ”Riktlinje för utredning, beslut och utförande enligt socialtjänstlagen”⁴²
- dagverksamhet⁴³ (äldre personer, yngre personer med demenssjukdom och socialpsykiatri)
- ledsagning till och från dagverksamhet och träffpunkt
- leverans av kyld mat för personer som inte har andra insatser enligt SoL.

⁴¹ 32 kap. 6 § SoL

⁴² Framgår av vård- och omsorgsnämndens riktlinjer för SoL, (VON 2024/1335).

⁴³ Avgift för mat tillkommer, se 3.2.

7.2 Hälso- och sjukvårdsavgifter i ordinärt boende

Avgiften för insats av sjuksköterska, arbetsterapeut, fysioterapeut/sjukgymnast och undersköterska anställd i hemsjukvården är 0,00211 gånger prisbasbeloppet per besök.

Avgift för insats av sjuksköterska, fysioterapeut/arbetsterapeut, sjukgymnast och undersköterska anställd i hemsjukvården ska som högst vara 0,00846 gånger prisbasbeloppet per månad.

Med insats menas en åtgärd som utförs av hemsjukvården i samband med ett fysiskt besök i den enskildes bostad.

Reglerna om avgift för hemsjukvård omfattar även patienter med boendestöd.

Hälso- och sjukvårdsinsatser till barn och unga under 20 år är avgiftsfria.

I avgiften för besök av fysioterapeut/arbetsterapeut ingår vid behov bostadsanpassningsintyg. Administrering av intyget är inte förenat med någon avgift för den enskilde.

Avgifter för hjälpmedel i Norrköpings kommun följer det länsövergripande regelverket för hjälpmedelsförskrivning i Östergötland.⁴⁴

7.3 Trygghetslarm

Avgift för trygghetslarm är 0,00634 gånger prisbasbeloppet per månad. Per dygn är avgiften 0,00634 gånger prisbasbeloppet delat med 30. Avgiften gäller oavsett om den enskilde har trygghetslarm enligt 11 kap. 1 § SoL eller enligt 11 kap. 5 § SoL, det vill säga utan individuell behovsprövning.

Avgiften debiteras från och med det datum larmet installeras och till det datum insatsen trygghetslarm avslutas. Avgift för trygghetslarm pågår även vid uppehåll av andra insatser i ordinärt boende. Installation av trygghetslarm ingår i avgiften för larm.

Besök av hemtjänsten i samband med att en person larmat ingår i avgiften för larm.

7.4 Biståndsbedömd dagverksamhet

Biståndsbedömd dagverksamhet är avgiftsfri. Däremot tas en kostnad ut för måltider. Priset avser:

- heldag (frukost, lunch, mellanmål) 0,0535 gånger prisbasbeloppet delat med 30.
- halvdag (lunch och mellanmål) 0,0419 gånger prisbasbeloppet delat med 30.

7.5 Matdistribution

Avgift för matdistribution utgår från portionspriset för kyld mat till brukare i ordinärt boende. Avgiften baseras på avtal med aktuell leverantör av kyld mat. Priset räknas upp årligen per den 1 april.

⁴⁴ KS 2021/0491 och KS 2023/1560

Avgiften motsvarar självkostnad (råvarukostnad, kostnad för tillagning och förpackning samt distribution från leverantör) för att framställa maten. Avgiften per månad beror av hur många portioner som den enskilde beställt och fått levererat.

Avgiften är beroende av den enskildes avgiftsutrymme. Avgiften för mat i ordinärt boende kan därför variera. I ordinärt boende faktureras alltid mat som levererats till den enskilde.

Regler för beställning, avbeställning och tilläggsbeställning finns i avtal med och informationsmaterial från leverantören.

Om den mat som är beställd inte kan levereras på grund av att den enskilde blivit oplanerat inlagd på sjukhus eller korttidsboende ska den enskilde inte faktureras. Om beställd mat inte kan levereras av andra skäl som beror på den enskilde ska maten faktureras.

7.6 Avgift för insatsen ”mat på träffpunkt”

Om den enskilde har insatsen ”mat på träffpunkt” debiteras avgift för matdistribution enligt avsnitt 7.5.

8. Avgifter och kostnader i särskilt boende för äldre personer, inklusive korttidsboende och bostad med särskild service (SoL)

8.1 Särskilt boende för äldre personer

8.1.1 Avgift

För hemtjänstinsatser och hemsjukvård i särskilt boende för äldre personer (8 kap. 4 § SoL) och bostäder med särskild service (8 kap. 11 § SoL) tas avgift ut med avgiftsutrymmet upp till högst en tolfedel av 0,5392 gånger prisbasbeloppet per månad (högkostnadsskydd enligt 32 kap. 6 § SoL). Per dygn är avgiften högst en tolfedel av 0,5392 gånger prisbasbeloppet per månad delad med 30.

8.1.2 Måltider särskilt boende för äldre personer enligt 5 kap. 5 § SoL

I särskilt boende för äldre personer ingår heldygnskost bestående av frukost, lunch, kvällsmål och olika mellanmål. Helpensionspriset för mat i särskilt boende och bostad med särskild service (SoL) är 0,0806 gånger prisbasbeloppet per månad och 0,0806 gånger prisbasbeloppet delat med 30 per dygn.

Det kan även gälla i vissa bostäder med särskild service enligt 8 kap. 11 § SoL om boendet tillhandahåller heldygnskost.

8.1.3 Tillfällig reducering av matavgift

Avgiften är beroende av den enskildes avgiftsutrymme och kan därför variera för heldygnskost i särskilt boende för äldre personer enligt 8 kap. 4 § SoL och i vissa bostäder med särskild service enligt 8 kap. 11 § SoL. Det är med vissa undantag inte möjligt för den enskilde att få reducering för enskilda måltider.

Det kan finnas särskilda skäl för beslut om nedsättning eller befrielse från matavgift. Ett exempel är om den enskilde som bor inom särskilt boende för äldre personer enligt 8 kap. 4 § SoL inte kan nyttja den heldygnskost som erbjuds av medicinska skäl. Om en bostad med särskild service enligt 8 kap. 11 § SoL tillhandahåller heldygnskost kan det även bli aktuellt där. Det kan till exempel förekomma att den enskilde bekostar sondmat själv.

Matavgiften ska ändras vid tillfälligt uppehåll, med följande regler i särskilt boende

- vid akut och planerad sjukhusvistelse sker 100 procent reducering från första dagen till och med dagen före den dag då insatserna återupptas
- vid annan frånvaro som anmälts minst fem dagar i förväg, reduceras matavgiften med 100 procent från första frånvarodagen till och med dagen före den dag då insatserna återupptas
- vid annan frånvaro som inte förannmälts reduceras matavgiften med 100 procent från och med den sjätte frånvarodagen till och med dagen före den dag då insatserna återupptas.

8.1.4 Medboende

Äldre personer har enligt SoL rätt att bo tillsammans i ett särskilt boende även om bara en av makarna har behov av ett sådant boende.⁴⁵ För en medboende utan beslut om insatser enligt SoL, gäller inte bestämmelserna om avgifter enligt SoL, men avgifter enligt KL kan tillkomma. För den som är medboende i särskilt boende, och som inte har biståndsbedömda insatser enligt SoL, är helpensionspriset 0,0806 gånger prisbasbeloppet per månad och 0,0806 gånger prisbasbeloppet delat med 30 per dygn. Moms tillkommer.

Om den medboende har beslut om hemtjänstinsatser i särskilt boende debiteras det utifrån beslutad tid för insats. Debitering av hälso- och sjukvårdsinsatser sker enligt vad som framgår i 7.2.

Medboende har möjlighet att köpa mat i boendet. Om den medboende har biståndsbedömd insats för mat är avgiften helpensionspriset exklusive moms, om inte tillkommer moms. Medboende kan köpa samtliga måltider eller endast vissa som serveras på det särskilda boendet. Genom en överenskommelse mellan det särskilda boendet och den medboende avgörs vilka måltider som denne kontinuerligt vill äta och därmed ska faktureras för.

8.2 Korttidsboende enligt 8 kap. 4 § SoL och 8 kap. 11 § SoL

8.2.1 Avgift

För hemtjänstinsatser och hemsjukvård i korttidsboende (8 kap. 4 § SoL och 8 kap. 11 § SoL) tas avgift ut med avgiftsutrymmet upp till högst en tolfedel av 0,5392 gånger prisbasbeloppet per månad (högkostnadsskydd enligt 32 kap. 6 § SoL). Per dygn är avgiften högst en tolfedel av 0,5392 gånger prisbasbeloppet per månad delad med 30.

Den enskilde betalar avgift från och med dag för ankomst till korttidsboendet till och med dagen innan vistelsen avslutas. Det innebär att den enskilde inte betalar avgift för sista dagen på korttidsboendet.

⁴⁵ Medboende är den som flyttar med en biståndsberättigad person till ett särskilt boende utan att själv ha behov och beslut om en sådan insats.

8.2.2. Måltider korttidsboende

På korttidsboende ingår heldygnskost bestående av frukost, lunch, kvällsmål och olika mellanmål. För den som vistas på korttidsboende är priset för mat per dygn 0,0806 gånger prisbasbeloppet delat med 30.

9. Övriga avgifter och priser

9.1 Mat träffpunkt och daglig verksamhet (SoL)

Deltagare i daglig verksamhet enligt SoL och besökare på träffpunkter betalar kommunens självkostnadspris för måltider. Moms tillkommer. Vård- och omsorgsnämnden och socialnämnden fattar årligen beslut om pris per portion.

10. Övriga bestämmelser

10.1 Handläggning

Avgiftsbeslut fattas enligt gällande delegationsordning för vård- och omsorgsnämnden och socialnämnden

10.2 Beräkning av avgift

För att kunna beräkna den enskildes avgift behöver dennes avgiftsutrymme räknas ut. Den enskilde uppmanas därför att komma in med inkomstuppgifter och uppgift om boendekostnad.

Det kan förekomma stickprovskontroller av inlämnade uppgifter och den enskilde ska på begäran styrka att inlämnade uppgifter stämmer.

Om uppgifter inte lämnas eller inte är fullständiga ska den enskilde betala högsta avgift för de insatser som han eller hon är beviljad.

Först beräknas den enskildes avgiftsunderlag utifrån inlämnade inkomstuppgifter och övrigt som framgår i kapitel 4. Därefter fastställs den enskildes förbehållsbelopp. Den enskildes betalningsförmåga, det så kallade avgiftsutrymme, räknas fram genom att förbehållsbeloppet dras från avgiftsunderlaget (inkomsten). Avgiftsutrymmet tas i anspråk för avgifter till dess högsta möjliga avgift är beräknad utifrån taxsystemet och den enskildes avgiftsutrymme. Om den enskildes avgiftsutrymme är 0 kronor eller ett negativt avgiftsutrymme kan ingen avgift som ingår i högkostnadsskyddet tas ut.

Om den enskilde har ett negativt avgiftsutrymme kan avgiften för mat reduceras, dock aldrig lägre än att den motsvarar Konsumentverkets beräknade råvarukostnad.

10.3 Avgiftsbeslut

Ett avgiftsbeslut enligt 32 kap. SoL är ett myndighetsbeslut. Beslut om avgift ska fattas i samtliga ärenden som rör insatser enligt SoL och HSL och som är avgiftsbelagda enligt kommunens taxsystem.

Den enskilde ska erhålla ett skriftligt avgiftsbeslut där det framgår vilka uppgifter som använts i avgiftsunderlaget och beloppen för de slutliga avgifterna. Vidare ska avgiftsbeslutet innehålla uppgift om vilken eller vilka lagparagrafer som ligger till grund för avgiftsbeslutet och uppgift om hur och inom vilken tid den enskilde kan överklaga beslutet.

Avgiftsbeslutet ska skrivas på ett sådant sätt att den enskilde ska kunna se vilket som kan bli den högsta avgiften utifrån beviljat bistånd. Detta eftersom avgiften kan variera mellan olika månader.

Även om avgiftsutrymmet blir en minuspost (redovisas som 0 kr) skickas besluten till den enskilde.

10.4 Ändring av avgiftsbeslut

Kommunen ska ändra en avgift om något förhållande som påverkar avgiftens storlek har ändrats (32 kap. 10 § SoL).

Avgiftens storlek kan påverkas av både ändrade inkomster och ändrade förhållanden. Den enskilde har ansvar för att meddela förändringar som kan påverka avgiften, till exempel ändrad inkomst, ändrade familjeförhållanden och flytt till annan bostad.

Ändring av avgift ska gälla från och med månaden efter det att anledningen till ändringen inträffade om den avser del av månad. Ändringen av avgiften ska dock gälla från och med samma månad som anledningen till ändringen uppkom, om ändringen avser hela månaden.

Den enskilde ska alltid få information om ändring av avgift via ett nytt avgiftsbeslut där det framgår vad ändringen beror på. Den enskilde ska själv medverka vid omräkning av avgiftsunderlaget vid behov.

En avgiftsändring som beror på ett förändrat prisbasbelopp kan ske utan att den enskilde meddelas i förväg.⁴⁶

10.5 Överklagande av avgiftsbeslut

Den enskilde kan överklaga sitt beslut om avgift, beräkning av avgiftsunderlag, beräkning av bostadskostnad eller minimibelopp till förvaltningsrätten (35 kap. 1 § 9 SoL).

Den enskilde kan överklaga sitt avgiftsbeslut både avseende avgiftens storlek och de enskilda delarna i avgiftsberäkningen, till exempel

- beräkning av avgiftsunderlaget (inkomsterna som grund för avgiften)
- beräkning av förbehållsbeloppet
- höjningar eller minskningar av minimibeloppet
- ändring av avgift (skäl till ändring och tidpunkt för ändring).

Överklagande av beslut eller förbehållsbelopp ska inkomma till den myndighet som fattat det överklagade beslutet inom tre veckor från det att den överklagande fått del av beslutet.

Kommunens handläggare ska vid behov vara behjälpliga med överklagande om den enskilde begär detta.

⁴⁶ 32 kap. 10 § SoL

Om överklagandet inte ändras efter omprövning av handläggare, ska det skickas till förvaltningsrätten. Hänvisning till taxesystemet och denna riktlinje ska göras när det är relevant.

10.6 Reducering av avgift för insats enligt SoL

10.6.1 För den som har pågående insats särskilt boende för äldre personer, bostad med särskild service och korttidsboende reduceras avgiften vid tillfälligt uppehåll enligt följande regler.

Avgiften reduceras med 1/30-del av en tolfedel av 0,5392 prisbasbelopp per månad. Om den enskilde har ett lägre avgiftsutrymme än högkostnadsskyddet (se 8.1.1 och 8.2.1) reduceras avgiften när den blir lägre än den enskildes avgiftsutrymme.

- Vid akut eller planerad sjukhusvistelse sker reduktion från och med första dagen till och med dagen före den dag då insatserna återupptas.
- Vid annan frånvaro som anmäls minst 5 dagar i förväg från och med första frånvarodagen till och med dagen före den dag då insatserna återupptas.
- Vid annan frånvaro som inte föräns anmäls reduceras avgiften för korttidsboende, särskilt boende för äldre personer och bostad med särskild service från och med den 6:e

10.6.2 För den som har pågående insats med trygghetslarm

- Avgiften för trygghetslarm debiteras från och med det datum larmet installeras och till och med dagen när trygghetslarmet avslutas. Avgift för trygghetslarm pågår även vid uppehåll av andra insatser i ordinärt boende. Avgiften för trygghetslarm är 1/30-del av den enskildes avgift per dag.

10.7 Debiteringsrutiner

Norrköpings kommun (vård- och omsorgsnämnden och socialnämnden) tar in samtliga avgifter från den enskilde, både avgifter enligt SoL och HSL och avgifter för mat enligt KL. Detta gäller oavsett om verksamheten drivs i kommunal eller enskild regi (driftentreprenader eller enskilda placeringar).

Samtliga avgifter är specificerade på den månatliga fakturan.

10.7.1 Ordinärt boende (SoL)

Månadens sammantagna avgifter debiteras 1 månad i efterhand. Avgifterna kan avse hemtjänst, trygghetslarm, hemsjukvård, mat, dagverksamhet och korttidsboende.

10.7.2 Särskilt boende (SoL)

Avgift för hemtjänstinsatser och hemsjukvård samt mat i särskilt boende för äldre personer inklusive korttidsboende och bostäder med särskild service, debiteras 1 månad i efterhand.

Hyran i särskilt boende debiteras vanligen på samma räkning (då kommunen debiterar hyran). Hyran debiteras innevarande månad.

10.7.2.1 Medboende – Särskilt boende (SoL)

Hyran debiteras innevarande månad. Om den medboende har insatser så som hemtjänst, trygghetslarm och mat debiteras det en månad i efterhand.

10.8 Rättelse av avgifter

10.8.1 Retroaktiv debitering

Om uppgifter framkommer som visar att ingen eller för låg avgift debiterats under en period, kan retroaktiv debitering ske, dock inte längre tillbaka än för de senaste sex månaderna.

10.8.2 Återbetalning av avgift

Om uppgifter framkommer, som inte beror på den enskilde, visar att avgift eller för hög avgift debiterats, görs en återbetalning. Vid retroaktiv rättning av felaktiga avgifter måste kommunen alltid göra en individuell bedömning.

10.9 Avgifterna upphör

Mottagna (utförda) insatser debiteras till och med sista dagen för insatserna.

Matavgift i särskilt boende enligt SoL debiteras normalt sett så länge den enskilde bor där. Om en person i samband med palliativ vård upphör att äta ska matavgiften reduceras för berörda dagar.